

Vårt datum: 2025-06-04

Ert datum: 2025-03-07

Vårt dnr: 33-510-2025

Er ref: KN2025/00609

Yttrande

kn.nm@regeringskansliet.se

Handläggare:
Gustav Svensson

Remissvar angående delbetänkandet SOU 2025: 21 – Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF)

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 7 mars 2025 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. Med anledning av detta vill SGU framföra följande.

SGU:s sammanfattande inställning

SGU

tillstyrker	utredningens förslag om att begränsa utbyggnaden på torvmark,
anser	att det vore positivt om bedömningar av klimatpåverkan i samband med exploatering av torvmark kan ingå som en del i miljökonsekvensbedömningar i framtiden,
tillstyrker	utredningens förslag om att utse en nationell samordnare för näringslivets arbete med biologisk mångfald,
anser	att en utfasning av torvutvinning för odlingstorv är befogad eftersom det leder till minskade emissioner av växthusgaser,
anser	att det kan vara motiverat att behålla möjligheten att producera energitorv i beredskapssyfte,
anser	att det är viktigt att inhemsk odling som är beroende av torv inte hotas av en utfasning av torvproduktionen,
tillstyrker	utredningens förslag om en uppdaterad, samlad förordning för våtmarksstöd,
tillstyrker	utredningens förslag om ökad finansiering för återvätning,
befarar	det kan bli svåra bedömningar i det enskilda fallet hur kostnadseffektiv varje återvätning kommer att bli på lång sikt.

Motiven för SGU:s ställningstagande framgår nedan.

Begränsningar av bebyggelse och anläggningar på torvmark

Utredningen föreslår en ny bestämmelse i 3 kap. 4 a § miljöbalken, som begränsar möjligheterna till utbyggnad på torvmark. SGU tillstyrker utredningens förslag att begränsa utbyggnaden på torvmark. Det är även positivt att SLU ges i uppdrag att ta fram ett verktyg för bedömning av klimatpåverkan i samband med exploatering av torvmark. SGU anser att det vore positivt om detta kan ingå som en del i miljökonsekvensbedömningar i framtiden. Det skulle då vara möjligt att kvantifiera hur den förändrade markanvändningen kan komma att påverka utsläppen av växthusgaser. Det blir därmed möjligt att ställa nyttan med en verksamhet i relation till hur den kommer att påverka klimatet.

Potentiella målkonflikter

SGU anser att utredningen inte tillräckligt lyfter fram risken för potentiella framtida målkonflikter mellan utredningens mål och andra intressen såsom gruvnäringen och den gröna omställningens behov av metaller och mineral. Det kan finnas platser där fyndigheter av metaller och mineral är lokaliserade under eller nära skyddsvärd torv- och våtmark eller skog. SGU anser att utredningen saknar en konsekvensanalys av sådana målkonflikter.

SGU tillstyrker därför utredningens förslag, i avsnitt 17.2.6, om att regeringen ska tillsätta en nationell samordnare för näringslivets arbete med biologisk mångfald. En sådan samordnare skulle kunna bidra till näringslivets insatser avseende till exempel stärkt, eller mindre påverkan på, biologisk mångfald, och uppnå vissa synergieffekter genom samordning av näringslivets pågående och framtida insatser samt minska risken för potentiella målkonflikter.

Utfasning av torvutvinning

Utredningen föreslår en ny bestämmelse i 9 kap. 6 g § som innebär att en torvtäkt som kräver tillstånd eller anmälan inte får komma till stånd i en våtmark som utgör värdefull natur- eller kulturmiljö, förutom när det bedöms nödvändigt för totalförsvarets behov av energitorv som beredskapsbränsle. SGU anser att det kan vara motiverat att behålla möjligheten att producera energitorv i beredskapssyfte. I kristider, både i freds- och krigstid, kan torv utgöra en viktig energiresurs. Dock är produktionen av energitorv tidskrävande och väderberoende. Om torv ska användas för beredskapsbränsle behöver det utredas hur torv ska användas som beredskapsbränsle vid ett eventuellt krisläge. Det behöver utredas om ett beredskapslager av torv ska byggas upp som sedan enkelt kan användas eller om det ska pekas ut specifika områden där torvbrytning snabbt kan komma till stånd vid ett eventuellt krisläge. Det kommer även behöva utredas hur finansieringen av sådana lager ska utformas.

SGU anser att en utfasning av torvutvinning för odlingstorv är befogad eftersom det leder till minskade emissioner av växthusgaser. SGU anser dock att utredningens konsekvensanalys av en utfasning av odlingstorv har vissa brister. Det behöver finnas en tydligare plan för utfasningsperioden och en analys av eventuella behov av riktade insatser för att säkra en utveckling av nya hållbara alternativ till odlingstorven. Odlingstorvens egenskaper gör att den idag i stor utsträckning används inom privat trädgårdsodling. Även om torven har egenskaper som är mycket fördelaktiga för denna odling anser SGU inte att torven är oundgänglig för detta ändamål. Däremot är torven idag mycket viktig för inhemsk produktion av främst skogsplantor och för växthusodling av grönsaker. En utfasning av torv utan tillgängliga alternativ riskerar medföra negativ påverkan på dessa verksamheter, till exempel genom ökade priser och initialt begränsad tillgång på de alternativa

materialen. SGU anser att det är viktigt att inhemsk affärsmässig odling som är beroende av torv inte hotas av en utfasning av torvproduktionen. Det är därför viktigt att torven ersätts med konkurrenskraftiga klimatneutrala material med egenskaper som motsvarar torvens.

SGU anser att det finns anledning att vara vaksam på risken att alternativ till torv, som är mindre hållbara med hänsyn till miljön eller i andra avseenden, introduceras. Olika organiska material, såsom bark, träfiber, kokosfiber och andra kokosbaserade produkter är exempel på möjliga alternativ, med olika hållbarhetsgrad, till torv. Det är i dagsläget dock oklart om dessa material kan uppnå samma kvalitet och ändamålsenlighet som odlingstorven, samt vilken miljöpåverkan de skulle kunna ge. SGU anser att det bör tas fram en plan för hur man säkrar upp att nya hållbara alternativ tillgängliggörs och gynnas på marknaden, till exempel genom att initiera satsningar på forskning och utveckling inom detta fält.

Som nämns i förslaget finns det även en risk att utfasningen leder till att torv i stället importeras. Omfattningen av risken för ökad import av torv är dock svårt att bedöma mot bakgrund av att utfasning av odlingstorv är något som diskuteras i flera andra länder i Europa.¹

Förslag för att öka nettoupptaget av koldioxid och gynna biologisk mångfald i våtmark och torvmark

SGU tillstyrker utredningens förslag om en uppdaterad, samlad förordning för våtmarksstöd. Det är även positivt med åtgärdsförslag som underlättar att återvätning kan komma till stånd på områden som omfattas av markavvattningsföretag. SGU bedömer att detta kommer att förenkla för aktörerna samt ge bättre förutsättningar för en långsiktig planering kopplat till våtmarksåtgärder. SGU tillstyrker även utredningens förslag om ökad finansiering för återvätning.

Förslag till förordning om statliga bidrag och ersättning för åtgärder för att restaurera våtmarker inklusive återvätning av dränerad torvmark.

3 § Statliga bidrag för åtgärder för återvätning av torvmark i syfte att minska utsläppen av växthusgaser ska i första hand ges för den eller de åtgärder som bedöms ge den största varaktiga minskningen av växthusgaser per investeringskrona.

I utredningens förslag till förordning om statliga bidrag och ersättning för åtgärder för att restaurera våtmarker inklusive återvätning av dränerad torvmark, anges i 3 § att statliga bidrag för åtgärder för återvätning av torvmark i syfte att minska utsläppen av växthusgaser i första hand ska ges för den eller de åtgärder som bedöms ge den största varaktiga minskningen av växthusgaser per investeringskrona.

SGU befarar att det kan bli svårt för länsstyrelserna (som ska besluta om bidrag) att rutinmässigt göra en bedömning i varje enskilt fall hur kostnadseffektiv varje återvätning kommer att bli på lång sikt. Avsikten med utredningens förslag är bra, men SGU tror att detta blir svårt i praktiken att selektera ut objekt som ”bedöms ge den största varaktiga minskningen av växthusgaser per investeringskrona”. Detta mot bakgrund av dagens begränsade och föränderliga kunskapsläge om hur effektiva återvätningar är ur klimatsynpunkt. Det pågår dock mycket forskning på området. Om

¹ Se till exempel: [UK Government confirms ban on all peat-based gardening products will not be implemented until 2030 | The Wildlife Trusts](#) och [Achieving peat-free hobby gardening for climate mitigation in Germany: Insights into prices of growing media constituents, potting soils and policy options - ScienceDirect](#).

förslaget blir verklighet behöver aktuell forskningsbaserad kunskap kommuniceras gentemot relevanta aktörer i samhället.

SGU vill också poängtera att det finns andra hållbarhetsvinster med återvätning än de klimatmässiga, vilka inte nämns i detta underlag. Utredningen nämner några få exempel i avsnitt 9.19, men återvätning kan exempelvis i vissa fall även ge en stärkt tillgång på ytvatten och grundvatten, samt ge positiva effekter från andra ekosystemtjänster (till exempel med avseende på biologisk mångfald, näringsretention och flödesreglering).

Det bör beaktas att det troligtvis kan komma att bli mer kostnadseffektivt att restaurera stora arealer, vilket kan medföra att markägare som söker medel för att återvåta små ytor kan komma att slås ut i länsstyrelsens urvalsprocess för bidragsberättigade åtgärder. Sammantaget kan dock dessa små torvtytor utgöra stora områden för återvätning och medföra stora varaktiga minskningar av växthusgasemissioner och det kan finnas anledning att tillse att mindre aktörer inte utesluts.

9 § Ansökan ska innehålla – Uppgift om någon grannfastighet berörs vid en återvätning

SGU har i kontakten med våtmarkshandläggare och andra aktörer erfarit att det ofta finns en oro kring hur yt- och grundvatten i angränsande fastigheter kan komma att påverkas negativt av återvätning. Ibland finns det å andra sidan en förväntan på att en åtgärd kan leda till ökad tillgång till utvinningsbart grundvatten i omgivande mark. SGU vill, avseende grundvatten, påpeka att kunskapen om hur grundvattnet i omgivande marker påverkas i samband med återvätning är begränsad. Det kommer därför troligen att vara svårt för aktörer som söker finansiering att göra en korrekt bedömning av omgivningspåverkan med avseende på grundvatten. Det behövs därför mer kunskap om återvätningars effekter, både avseende hydrologisk påverkan på angränsande fastigheter och kostnadseffektiviteten kopplad till hydrologiska värden (till exempel grundvattentillgång och vattenkvalitet).

SGU undersöker för närvarande hur grundvattennivåer påverkas i mark som ligger i anslutning till platser där våtmarker kommer att restaureras. SGU hoppas på några års sikt kunna bidra med forskningsgrundad kunskap inom detta fält.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Anette Madsen.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även ledningsstabschefen Göran Risberg, statsgeologen Elin Norström, statsgeologen Gustav Sohlenius, utredaren Peter Åkerhammar deltagit. Juristen Gustav Svensson har varit föredragande.

Anette Madsen

Gustav Svensson